

Márkus Eszter

Egyetemes Állam- és Jogi-történeti Tanszék

Témavezető: Nagyné Szegvári Katalin¹

FIDUCIÁRIUS KÖTELEZETTSÉG AZ USA KORAI BÍRÓI GYAKORLATÁBAN

I. Bevezetés

A jelen tanulmány célja, hogy egy, a kontinentális jogban többnyire ismeretlen, ámde az angolszász jogban meghatározó jelentőséggel bíró jogintézmény, a fiduciárius kötelezettség fejlődését elsősorban az USA korai bírói döntéseinek tükrében dióhéjban bemutassa.

A fiduciárius kötelezettség fogalmával, illetve a fiduciárius kötelezettségen alapuló, legnagyobb jelentőséggel bíró eseti döntéssel korábbi munkáimban már foglalkoztam.² Visszaulva azokra, a fiduciárius kötelezettség fogalma itt röviden akként határozható meg, hogy a fiduciárius kötelezettség sajátos szerződési feltétel abban az esetben, amikor valamely dolog feletti ellenőrzésre, valamint a dologból folyó hasznok szedésére jogosult személy meg nem határozott időtartamra a dolog feletti irányítás jogát másik személy részére átengedi.³ Ez esetben a másik személy köteles a kedvezményezett felé a legszigorúbb gondossággal és lojalitással eljárni, a kedvezményezett érdekeinek elsődleges szem előtt tartásával. Szokás ezt a jogintézményt az „*önzetlenség kötelezettségének*” is nevezni.

A fiduciárius kötelezettségről az egyik legmeghatározóbb döntés, melyre az USA – és több más ország – bíróságai még napjainkban is hivatkoznak, 1928-ból származik.⁴ A jelen tanulmány az ehhez vezető 18-19. századi jogfejlődést hivatott bemutatni, négy jogeset elemzésével. A jogeseteket a tanulmány – a terjedelmi korlátokra tekintettel – csupán röviden ismerteti.

¹ Nagyné Szegvári Katalin professzor asszony 2012. február 16-án elhunyt. Témavezető segítő munkája nélkül a jelen tanulmány nem jöhetett volna létre. A tanulmány végleges formába öntéséhez nyújtott segítségéért ezúton is köszönetemet fejezem ki Földi Andrásnak, az Egyetemes Jogi-történeti Tanszék jelenlegi vezetőjének.

² MÁRKUS 2010a; MÁRKUS 2010b.

³ RIBSTEIN 2003.

⁴ Meinhard v. Salmon 249 N.Y. 458, 463, 164 N.E. 545, 546 (1928)

II. A fiduciárius kötelezettség alapjai: Keech v. Sandford⁵

A Keech v. Sandford ügy az egyik legkorábbi, a fiduciárius kötelezettséggel foglalkozó jogeset, melyet a *Court of Chancery* döntött el, 1726. október 31. napján, Lord Peter King lordkancellársága alatt. Jelentőségét mutatja, hogy még a 21. században született bírósági döntésekben is hivatkoznak rá, nemcsak az Egyesült Királyságban, hanem Kanadában és Ausztráliában is.

Az eset tényállása szerint végrendeleti úton egy kiskorú, Keech szerezte meg a London keleti részén található piac, *Romford Market* bérleti jogát, melyet nevében gyámja, Sandford mint *trustee* gyakorolt. A bérleti jog időtartama Keech kiskorúsága alatt lejárt, azonban a bérbeadó elzárkózott attól, hogy a kiskorúval a bérletet meghosszabbítsa. Ennek ismeretében Sandford immár a saját nevében bérleti szerződést kötött ugyanerre az ingatlanra. Keech nagykorúságát elérve pert indított Sandford ellen, keresetében kérve a bíróságot, hogy kötelezze Sandfordot a bérleti jog, valamint azon profit átadására, amelyet Sandford a bérleti szerződés saját nevében való megkötése révén szerzett. A *Court of Chancery* kötelezte Sandfordot a bérleti jog engedményezésére és a profit átadására, költségeinek megtérítése mellett. Indokolása szerint, ha lehetséges volna az, hogy a *trustee* a bérleti szerződés meghosszabbításának megtagadásakor a bérelt dolgot maga vehesse bérbe, csak kevés *trust* keretében bérelt dolog bérlete kerülne meghosszabbításra a kedvezményezett érdekében. Habár rosszhiszemű eljárás nem történt, ugyanakkor Sandford részéről helyesebb lett volna a bérelt dolgot elengedni, mint arra *trustee*-ként a saját javára bérleti szerződést kötni. Az ítélet elhíresült tételmondata szerint a *trustee* az egyetlen az egész emberiségben, akinek nem volt joga a dolgot bérbe venni.

A *Court of Chancery* előbbiek szerinti indokolása emelte ki a jelen esetet a korabeli hasonló ügyek közül, és tette azt a fiduciárius kötelezettség meghatározó döntésévé. Itt vált abszolúttá az az *equity* jogban kialakulóban lévő elv, mely szerint, ha egy *trustee* a kedvezményezettet megillető bérletet a saját javára újíttotta meg, őt ugyanaz a morális kötelezettség terhelte, mint az eredeti bérlet vonatkozásában.⁶ A *trustee* nem jogosult arra, hogy a *trust* tárgyával kapcsolatban a saját javára járjon el, a *trustee* érdeke nem kerülhet ellentétbe a kedvezményezett érdekeivel, mivel az nem fér össze a jogviszony természetével.⁷ Amennyiben a *trustee* mégis így járna el, köteles az ekként szerzett valamennyi előnyt (informá-

⁵ 25 E.R. 223; (1726) Sel Cas. Ch. 61.

⁶ HICKS 2010.

⁷ The Law Library 1849, 47-58. o.

ciót, befolyást, profitot stb.) a kedvezményezett részére átadni, költségei megtérítése mellett. Az *equity* szerint ennek eszköze az angolszász jogban ismert *constructive trust*,⁸ amit a fiduciárius kötelezettség megszegése esetén a bíróságok automatikusan alkalmaznak.⁹ A kontinentális jogban kevésbé ismert *constructive trust* azt jelenti, hogy a bíróság a jogcím szerinti tulajdonost *trusteenak* minősíti át, a dolog élvezetét ezáltal a kedvezményezettnek átengedve.¹⁰

A *Keech v. Sandford* ügyben megfogalmazott, *trusteet* terhelő kötelezettséget a későbbiekben a *trust* viszonyokon túlmenően kiterjesztették valamennyi olyan jogviszonyra, melyekben a bizalmi elem jelen van, így többek között a társasági tagok egymás közötti viszonyára is.

III. Bérlet és partnership: *Anderson v. Lemon*¹¹

Az *Anderson v. Lemon* ügy már az USA-ban született egyik korai, de meghatározó jogeset, a *partnership* és a fiduciárius kötelezettség körében. Az ügyet a *Court of Appeals of New York*, New York állam Legfelsőbb Bírósága döntötte el 1853 márciusában, az előadó bíró Addison Gardiner volt.

Az eset rövid tényállása szerint *Anderson* és *Lemon* egy *partnership* tagjai voltak, ami bérelt ingatlanban működött, a Wall Street 4. szám alatt.¹² Ezen az ingatlanon a *partnership* különböző értéknövelő beruházásokat eszközölt. Az ingatlan tulajdonosa az ingatlant el kívánta adni. A *partnership* további háborítatlan működésének biztosítása érdekében *Anderson* úgy döntött, hogy az ingatlant megvásárolja, ezért tárgyalásokat kezdett a tulajdonossal, melyek eredményéről *Lemon* rendszeresen tájékoztatta, *Lemon* pedig biztatta *Anderson*t a tárgyalások folytatására. Ugyanakkor ezalatt *Lemon* az *Anderson* által tett vételi ajánlat ismeretében titokban maga is ajánlatot tett a tulajdonosnak, melynek eredményeként végül a tulajdonos *Lemonnak* adta el az ingatlant.

Anderson pert indított *Lemon* ellen, és a keresetében kérte, hogy a bíróság a *Lemon* által megszerzett ingatlantulajdon, vagy azok hasznai egy részét adja *Anderson* tulajdonába. A másodfokú bíróság *Anderson* keresetét elutasította; indokolása szerint bármely partnernek szabadságában áll a *partnership* által bérelt ingatlant megvásárolni, amennyiben nem jár el alattomos vagy rosszhiszemű mó-

⁸ The Law Library 1849.

⁹ HICKS 2010.

¹⁰ *Beatty v. Guggenheim Exploration Co.*, 122 N.E. 378, 380 (N.Y. 1919, Cardozo).

¹¹ 4 Seld. 236, Seld. Notes 90, 8 N.Y. 236, 1853 WL 6012 (N.Y.).

¹² SANDFORD 1852. 553. o.

don, a társait megtévesztve. Végül a *Court of Appeals of New York* a másodfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és megállapította, hogy Lemon az Andersonnal közös *partnership* érdekében eljáró *trusteenak* minősült az ingatlan megvásárlása vonatkozásában. Az ítélet indokolásában a bíróság mindenekelőtt az előzményi eseteket elemezte, melyek alapján két következtetést vont le. Egyrészt a bérleti jog fennállásának időtartama alatt a *trustee* nem jogosult azt a saját maga javára meghosszabbítani, másrészt azonban a bérlet időtartama alatt bárki, aki jóhiszeműen jár el – még a *trustee* is – jogosult a bérelt dolgot a saját maga részére megvásárolni, mivel az adásvétel nem tekinthető a bérlet folyamányának. Ezen elveket a jelen ügy tényállására vetítve a bíróság megállapította, hogy a *partnership*nek az ingatlanban fennálló érdekeire figyelemmel Anderson a *partnership* megbízottjának volt tekinthető az ingatlan megvásárlása vonatkozásában, ezért nincs semmilyen indoka annak, hogy Lemont, mint partnert és mint Anderson tanácsadóját ne terhelje ugyanez a kötelezettség. A bíróság álláspontja szerint, ha Lemon függetlenül kívánt volna eljárni, ezt megtehetette volna, ha erről Andersont előzetesen tájékoztatja. Ekkor a partnerek azonos helyzetben léphettek volna fel az eladóval folytatott tárgyalások során. Azonban Lemon nem így járt el, hanem inkább a saját előnyére fordította az Andersonnal való fiduciárius jogviszonyát, és ezen magatartása eredményeként szerezte meg az ingatlant és az ahhoz kapcsolódó *goodwillt*. A bíróság álláspontja szerint Lemon ezen magatartása nem csak a jó erkölcsbe ütközik, de csalárd is, ezért Andersont jogorvoslat illette meg.

Az *Anderson v. Lemon* esettel kapcsolatban megjegyezendő, hogy Lemon nem csupán a fiduciárius kötelezettségét szegte meg, hanem csalárd módon is járt el; ugyanakkor a fiduciárius kötelezettség megszegéséhez nem feltétlenül szükséges csalárd magatartás: azt a titokban tartott tranzakció önmagában is megvalósíthatja.

IV. Bérlet a *partnership* után: *Mitchell v. Reed*¹³

A *Mitchell v. Reed* eset a fiduciárius kötelezettség tartalmát értelmező, meghatározó jelentőségű jogeset volt, melyre azóta több száz más esetben hivatkoztak. Az ügyet a *Court of Appeals of New York*, New York állam Legfelsőbb Bírósága döntötte el 1874 szeptemberében. Az ítélethez két párhuzamos indokolás is készült, melyeket Earl és Dwight bírók jegyeztek; a jelen tanulmányban – a terjedelmi korlátokra tekintettel – csak Dwight bíró indokolása kerül ismertetésre.

¹³ 16 Sickets 123, 61 N.Y. 123, 1874 WL 11431 (N.Y.), 19 Am. Rep. 252.

Az eset rövid tényállása szerint Mitchell és Reed egy *partnership* tagjai voltak, amely több ingatlant bérelt New Yorkban a Broadway mentén, köztük a Hoffman House-t, amelyen értékes beruházásokat hajtott végre annak érdekében, hogy az a *partnership* üzleti céljának megfelelően hotelként legyen hasznosítható. Ennek keretében a *partnership* kb. 100.000 dollárt költött a hotel kialakítására és berendezésére. A felek közös erőfeszítéseinek eredményeként jól működő vállalkozás jött létre, amely azonban nagymértékben kötődött az előbbi ingatlanok bérletéhez. A felek megállapodása értelmében a *partnership* a bérleti szerződés megszűnésének napján, 1871. május 1. napján szűnik meg. 1869-ben Reed – anélkül, hogy Mitchellt tájékoztatta volna – tárgyalásokat kezdett az ingatlan bérbeadójával, mivel az ingatlan bérleti jogát a *partnership* megszűnését követően a saját nevében meg kívánta hosszabbítani. A tárgyalások eredményeként Reed megszerezte az ingatlan bérleti jogát 1871. május 1-jei kezdettel.

Mitchell pert indított Reed ellen, és keresetében kérte, hogy a bíróság állapítsa meg, hogy Reed a *partnership* nevében járt el a bérlet megkötésekor, ennélfogva a bérleti jogot a *partnership trustee*-jaként szerezte meg, ezért az a *partnership*-et illeti meg. Az első fokon eljáró bíróság Mitchell keresetét elutasította. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. A *Court of Appeals of New York* az ítéletet hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasította azzal, hogy a bérleti jog meghosszabbítása a társaságot illeti meg, és az alperesnek, mint *trustee*-nak a felperes felé el kell számolnia. Az ítélet indokolása szerint – utalással a *Keech v. Sandford* ügyre – a *trust* jellegű jogviszonyok sajátossága, hogy az abban résztvevők bizalmi helyzete folytán a *trustee* nem profitálhat azon vagyonból, amellyel kapcsolatban eljár. Mivel a bérleti jog meghosszabbítása a kedvezményezett számára nyitva álló lehetőség, ezért a *trustee* azt saját magának nem szerezheti meg. Ez az elv nem függhet attól, hogy a bérleti jog saját részre történő meghosszabbítása a *partnership* fennállása alatt, vagy annak megszűnését követően történt, mivel a *trustee* a jogviszony fennállása alatt kezdeményezett szerződésből későbbre sem szerezhethet hasznokat a saját maga javára.

A bíróság az előzményi eseteket vizsgálva rámutatott arra, hogy az *Anderson v. Lemon* ügyben az általános szabály alóli kivétel fogalmazódott meg annak kimondásával, hogy a jóhiszeműen eljáró partner a bérelt ingatlant megvásárolhatja; a jelen ügyben azonban Reed nem volt jóhiszemű, mivel a bérbeadóval folytatott tárgyalásairól Mitchellt nem tájékoztatta.

A fentiek alapján a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy ha egy *trustee* bérleti jogot gyakorol, annak megújítását is *trustee*ként, az eredeti bérlettel egyezően teszi, és ez független attól, hogy a kedvezményezettet megillette-e a bérleti szerző-

dés megújításának joga, mivel az mindig az eredeti bérleti szerződés folyamának¹⁴ tekinthető. Ez az elv alkalmazandó a *partnership*re is, függetlenül attól, hogy a társaság határozott vagy határozatlan időre jött-e létre: amíg a társaság fennáll, ilyen szerződés nem köthető. A bíróság szerint nem lehet szükségszerűen feltételezni azt, hogy a társaság megszűnése után a bérleti jogot valamely partner a saját javára jogosult volna meghosszabbítani: a korábbi partnerek a társaság megszűnését követően pl. akár közös bérlők maradhatnak.

Összefoglalva az eset megállapításait elmondható, hogy habár a bérbeadó és a bérlő közötti jogviszonyban a bérlőnek nincs törvényes vagy *equity*n alapuló joga a bérlet meghosszabbítására, azonban a bírói gyakorlat elismeri, hogy a bérlőnek lehet a bérleti jog meghosszabbításával kapcsolatban olyan várakozása, amely vagyoni értékkel bírhat, és amelyet harmadik személyektől a jognak védenie kell.¹⁵ Erre tekintettel az új bérlet a *trust* alapján az eredeti bérlőt illeti meg.¹⁶

V. A fiduciárius kötelezettség határai: Latta v. Kilbourn¹⁷

A Latta v. Kilbourn ügy azon ritka, fiduciárius kötelezettséggel kapcsolatos esetek egyike, melyben nem valamely tagállami legfelsőbb bíróság, hanem az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága (*Supreme Court of the United States*) járt el. A határozat 1893. december 11. napján született meg, az ügyben eljáró előadó bíró Howell Edmunds Jackson volt.

Az eset rövid tényállása szerint 1865-ben Kilbourn és Latta szóbeli társasági szerződéssel létrehozott *partnership* tagjai voltak, amely ingatlanok és értékpapírok közvetítésével foglalkozott¹⁸ oly módon, hogy a *partnership* az ügyfelei megbízásai alapján tárgyalásokat folytatott, és az ügyfelei javára adásvételi szerződéseket kötött. A *partnership* saját tőkével és tulajdonnal nem rendelkezett; a tagok a *partnership* részére befizetéseket nem voltak kötelesek teljesíteni, kizárólag személyes közreműködéssel voltak kötelesek abban részt venni. 1866. és 1871. között mind Kilbourn, mind Latta a másik fél tudtával vásárolt a saját maga részére ingatlanokat; az ebből származó haszon nem a *partnership*-et, hanem az egyes tagokat illette meg. Közben a felek külön szerződéssel és külön jogviszony keretében közös számlára is vásároltak telkeket, kötvényeket és más értékpapírokat

¹⁴ „[A] ‘graft’ upon the old one”.

¹⁵ DOLAN 2011. § 11:2.

¹⁶ DOLAN 2011. § 11:2.

¹⁷ 150 U.S. 524, 14 S.Ct. 201, 37. L.Ed. 1169.

¹⁸ „[R]eal estate and note brokers”

is. Ezek mint külön tranzakciók voltak nyilvántartva a *partnership* könyvelésében. A *partnership* tevékenységi köre azonban nem terjedt ki ingatlanoknak a *partnership* számlájára történő vételére és eladására, a *partnership* nem is rendelkezett ehhez megfelelő tőkével. 1871. január 1-jén Olmstead, aki a cégnél korábban hivatalnokként dolgozott, partnerként belépett a *partnership*-be. Írásbeli társasági szerződés ekkor sem készült, a *partnership* tevékenységi köre sem változott, az egyedi ügyletek is tovább folytatódtak. A tagok minden év december 31. napjára a könyvelést lezárták, és az egyenlegtől függően minden tag kivette a társaságból az őt megillető összeget. 1871 végén Latta és egy kívülálló személy, Stearns megállapodtak abban, hogy bizonyos telkeket spekulációs céllal megvásárolnak. Az ingatlanok többnyire Stearns nevére kerültek, de néhány ingatlan Latta szerzett meg. A tranzakciók a *partnership*-en keresztül történtek, és a *partnership* megkapta utána a szokásos megbízási díjat. Latta ezen ügyleteket a társaival nem tárgyalta meg, ugyanakkor azokat nem is titkolta el előlük. Olmstead a tranzakciókról 1873-ban tudomást szerzett. A *partnership* 1877 januárjában megszűnt. Megszűnését követően 1877 novemberében Kilbourn és Olmstead keresetet terjesztettek elő Lattával szemben azon hasznok kiadása végett, amelyet Latta az ingatlanok adásvételével kapcsolatos tranzakciók folytán ért el. Álláspontjuk szerint Lattának fiduciárius kötelezettsége folytán ezen ügyleteket a saját egyéni haszna helyett a *partnership* hasznára kellett volna megkötnie.

Az ügyben eljáró District of Columbia legfelsőbb bírósága 1886-ban akként határozott,¹⁹ hogy Kilbournt és Olmsteadet megilleti a hivatkozott tranzakciókból származó profit rájuk eső része, a *partnership*-ben fennálló tulajdoni arányuk szerint (5/8). Indokolása szerint Latta nem köthetett volna ingatlan adásvételi szerződéseket a saját hasznára a többi partner jóváhagyása nélkül, mivel ezzel megszegte a *partnership* felé fennálló fiduciárius kötelezettségét; továbbá habár a *partnership* nem vett saját számlára ingatlant, Latta nem használhatja fel mindazt a tudást és információt, amely a társaság működése során jutott tudomására az ingatlanpiaccal kapcsolatban, amikor a saját hasznára kötött szerződést.

Az ítélet ellen Latta jogorvoslati kérelmmel fordult az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságához, amely a korábbi döntést megváltoztatta, és a felperesek keresetét elutasította. Az ítélet indokolásában a bíróság mindenekelőtt rögzítette a fiduciárius kötelezettség általános elveit. Eszerint fiduciárius jogviszonyban egyik partner sem használhatja fel a társaság eszközeit közvetve vagy közvetlenül a saját javára; a társaság tevékenységéből titokban nem szerezhet hasznót a saját javára; a

¹⁹ 5 MACKEY 304. o., 1886 WL 15874 (D. C. Sup.), 16 D.C. 304, 60 Am. Rep. 373.

társaság tevékenységét nem fordíthatja a saját javára; nem folytathat a társasággal versenyhelyzetben más üzletet, melynek következtében megfosztaná a társaságot az idejétől, tudásától és hűségétől; nem szerezheti meg a saját maga számára azt, amit a társaság számára kell megszereznie; végül nem használhatja fel a saját maga számára azt a tudást vagy információt, amely a társaság tulajdonának minősül, abban az esetben, ha az a társaság számára a tevékenységi körén belül hasznosítható.

Ezt követően annak tisztázása volt szükséges, hogy a *partnership* társasági szerződése az ingatlanok adásvételével kapcsolatban pontosan mire terjedt ki: azaz a Latta által kötött tranzakciók a társaság tevékenységi körébe tartoztak-e. Ezzel kapcsolatban a bíróság megállapította, hogy a „*real estate and note brokers*” megjelölés arra utal, hogy a *partnership* ingatlanok és értékpapírok adásvételének közvetítésével, nem pedig azok adásvételével foglalkozott. Ezt támasztották alá a tanúk vallomásai is, valamint az is, hogy amikor a felek a *partnership* számlájára ingatlanokat vagy értékpapírokat vásároltak, azt mindig egyedi szerződések és külön megállapodások előzték meg; ezek a tranzakciók tehát nem tartoztak a *partnership* tevékenységi körébe.

További kérdésként merült fel, hogy az előbbi, a *partnership* tevékenységi körébe nem tartozó tranzakciók folytán Latta azon magatartása, hogy ingatlanokat a saját maga javára vásárolt meg, a *partnership* felé fennálló fiduciárius kötelezettségének megszegését jelentette-e. A bíróság válasza szerint a társaság tevékenységi köre a Latta által kötött szerződésekre nem terjedt ki, ezért Latta a társaság és a többi partner felé fennálló fiduciárius kötelezettségét azok megkötésével nem szegte meg. Ennélfogva a társaság tevékenységi körén kívül eső tranzakcióból elért előny nem illeti meg a társaságot, még akkor sem, ha a partner azt a tudást és információt használta fel, amelyet a társaság tagjaként szerzett.

VI. Következtetések

A vizsgált esetek alapján a fiduciárius kötelezettség tartalma világosan kirajzolódik: a fiduciárius kötelezett egyrészt köteles elkerülni azokat a helyzeteket, ahol a saját érdekei a kedvezményezett érdekeivel ellentétbe kerülhetnének (*no-conflict rule*); másrészt nem szerezhethet hasznot a saját maga számára fiduciárius pozíciója kihasználásával (*no-profit rule*).²⁰

Mivel a *partnership*-ben a partnerek egymással bizalmi viszonyban állnak, a partnerek egymás és a *partnership* felé fiduciárius kötelezettséggel tartoznak. En-

²⁰ LEE 2009, 236-237. o.

nél fogva nem megengedett számukra, hogy a társaság hátrányára a saját hasznukat keressék.²¹ Az ugyanakkor általában nem tiltott, hogy a partnerek a saját maguk érdekében, a saját eszközeikkel másfajta kereskedelmi vállalkozásokba kezdjenek, feltéve, hogy a *partnership*-et ebből nem éri hátrány, az adott előnyhöz a partner nem ezen minőségéből adódóan jutott, az érintett ingatlan a *partnership* üzletéhez nem kapcsolódik, vagy ha kapcsolódik, a *partnership* azt nem akarta vagy anyagi okok miatt nem tudta megvenni, végül az érintett ingatlant megszerző partner nem titokban cselekedett, és nem a partneri pozíciója folytán, a többi partnerrel szembeni fiduciárius kötelezettségét megszegve járt el.²² Tehát amennyiben a partnerek egymást korrekt módon és teljes körűen tájékoztatják, fiduciárius kötelezettségszegés nem állapítható meg.²³

A bemutatott esetekből látható volt, hogy a fiduciárius kötelezett magatartására a bírói gyakorlat nagyon szigorú mércét alkalmaz abban az esetben, amikor a fiduciárius kötelezett személyes érdekei ellentétbe kerülnek vagy kerülhetnek a kedvezményezett érdekeivel: mindaddig, amíg nem a saját érdekeit követve cselekszik, a magatartási mérce az ésszerűen elvárható gondosság; amint azonban a fiduciárius jogviszonyban a kötelezett a saját érdekei szerint cselekszik, az elvárhatósági mérce sokkal szigorúbbá válik.²⁴

A *partnership* tagjainak fiduciárius kötelezettsége az előbbi tartalommal a 19. század során született bírósági döntésekben alakult ki és fejlődött tovább. Ennek eredményeként²⁵ a partnerek fiduciárius kötelezettségének szabályai az USA első társasági jogi modelltörvényében, az 1914-ben közzétett, és – Louisiana kivételével – valamennyi tagállam által elfogadott *Uniform Partnership Act*-ben is helyt kaptak,²⁶ mégpedig a Latta v. Kilbourn esetben kifejtettekkel közel azonos tartalommal.

²¹ SHIPLEY 1955.

²² SHIPLEY 1955.

²³ Disability of partner or joint adventurer to take renewal of firm lease. 1929, 782. o.

²⁴ SCOTT 1936, 521.o.

²⁵ RUTLEDGE-GEU 2010, 473.o.

²⁶ UPA (1914) 21.§ (1) bekezdés: az a partner, aki a többi partner jóváhagyása nélkül a *partnership* létrehozásával, működésével vagy megszűnésével kapcsolatos tranzakcióból vagy a társaság vagyonának használatából a saját maga részére előnyt szerzett, köteles azzal a társaság felé elszámolni, és azt a társaság érdekében *trustee*ként kezelni.

VII. Összegezés

Az Egyesült Államok bírósági gyakorlatában számtalan olyan döntés született, amely a fiduciárius kötelezettség tartalmával és természetével foglalkozik. A jelen tanulmány – a 19. századra koncentrálna – ezek közül emelt ki néhány nagyobb jelentőségű, a 20. századi jogfejlődésre is hatást gyakorló esetet.

A vizsgált esetek indokolásaiból láthatóvá vált, hogyan került sor a bírói gyakorlatban a fiduciárius kötelezettség tartalmának meghatározására, alkalmazásának kiterjesztésére és határainak meghúzására. Ez a szerves fejlődés eredményezte azt, hogy a fiduciárius kötelezettség tartalmát a 20. századra a jogalkotó is elfogadta, tagállami törvényekben kodifikálva azt. És ugyanez a fejlődés vezetett el oda is, hogy a fiduciárius jogviszonyokkal foglalkozó későbbi döntések annak tartalmát már akként határozták meg, hogy azokban nem önmagában a tisztesség, hanem a legnagyobb fokú becsületesség az elvárt magatartás mértéke.²⁷

Felhasznált irodalom

The Law Library. July, August and September, 1849. Philadelphia, T & J.W. Johnson Law Booksellers, 1849

Reports of cases argued and determined in the Superior Court of the city of New York (ed. Lewis H. Sandford). Volume IV. Albany, Littla and Company Booksellers, 1852

Disability of partner or joint adventurer to take renewal of firm lease. Yale Law Journal 38, 1929. 782. o.

SCOTT, Austin Wakeman: The trustee's duty of loyalty. Harvard Law Review 49, 1936. 521. o.

SHIPLEY W. E.: Constructive trust in favor of partnership where one partner purchases real estate with his own funds. American Law Reports 44, 2d 519 (originally published in 1955).

²⁷ Meinhad v. Salmon

RIBSTEIN Larry E.: The Structure of the Fiduciary Relationship, Illinois Law and Working Paper Series, Working Paper No. LE03-003 (http://papers.ssrn.com/pape.tar?abstract_id=397641) 2003

LEE, Rebecca: Rethinking the content of the fiduciary obligation. *Conveyancer and Property Lawyer* 2009/3. 236-237. o.

HICKS, Andrew D.: The remedial principle of *Keech v Sandford* reconsidered. *Cambridge Law Journal* 69, 2010/2. 287-320. o.

MÁRKUS Eszter: A fiduciárius kötelezettség fejlődése az Egyesült Államok jogában. In: *Jurisprudentia splendidissima*. Martin Opitz Kiadó, Budapest, 2010 [= Márkus 2010a]

MÁRKUS Eszter: Fiduciárius tagi felelősség az USA társasági jogának történetében – a *Meinhard v. Salmon* eset ismertetése. In: *Jogi Tanulmányok 2010*. Budapest, ELTE-ÁJK, 2010 [= Márkus 2010b]

RUTLEDGE, Thomas E. & GEU, Thomas Earl: The Analytic Protocol for the Duty of Loyalty Under the Prototype LLC Act, *Arkansas Law Review*, 63, 2010. 473. o.

DOLAN, Robert F.: *Rasch's New York Landlord and Tenant, Including Summary Proceedings*. 1 N.Y. Landlord & Tenant Incl. Summary Proc. § 11:2 (4th Ed.) 2011